

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΑΜΦΙΩΝ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

Υ Π Ο

Δρος ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΠΑ

Ἐπισκόπου Ἐλενουπόλεως

Τὴν ἔκδοσιν τῆς παρουσίας βιβλιογραφίας εἶχεν ἤδη ἀναγγεῖλει ὁ γράφων εἰς μίαν προηγουμένην μελέτην αὐτοῦ¹. Ἡ βιβλιογραφία αὕτη² διαιρεῖται εἰς τὰ ἀκόλουθα τμήματα: I. Πηγαί. II. Πραγματεῖαι: 1. Περὶ τῶν λειτουργικῶν ἀμφίων³ γενικῶς. 2. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν λειτουργικῶν ἀμφίων εἰδικώτερον. Μὲ τὸν σκοπόν, ὅπως ἐξυπηρετηθοῦν βιβλιογραφικῶς οἱ ἐνδιαφερόμενοι μὲ τὸ θέμα τοῦτο δίδεται εἰς δημοσιότητα τὸ παρὸν ἐλάχιστον πόνημα τοῦ γράφοντος.

Συντμήσεις:

- ΑΛΑ : Φουντούλη I. M., Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικὰς ἀπορίας Α' (1-100), Ἀθήναι 1967, Β' (101-200) 1970 (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ Ἐφ.).
- ΑΛΚΑ : Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίας.
- Ἄν. : Ἀνάπλασις, Ἀθήναι I (1887/8)---.
- ΑΠ : Ἀρχεῖον Πόντου, ἐν Ἀθήναις I (1928)---.
- AUB : Analecta Universitatis Bucaresti. Institutul de Istoria Arte, Neamt I (1943)---.
- B : Byzantion, Bruxelles I (1923)---.
- BCMI : Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, Bucaresti I (1907)---.
- BOR : Biserica Ortodoxa Romana, Bucaresti I (1882)---.
- BZ : Byzantinische Zeitschrift, Leipzig-München I (1892)---.
- CL : Cercetari Literare, Bucaresti I (1939)---.
- DACL : Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie, Paris I (1909)---.

1. Α. Παπᾶ, Ἐπισκόπου Ἐλενουπόλεως, Βιβλιογραφία ἱερατικῶν ἀμφίων τοῦ βυζαντινοῦ τύπου, ΕΦ 56 (1974), 408-416.

2. Ἐν τῇ ξένη βιβλιογραφίᾳ ἐκ λόγων τεχνικῶν παρελείφθησαν ὠρισμένα εἰδικὰ σημεῖα.

3. Περὶ τῆς ἐννοίας καὶ διακρίσεως τῶν λειτουργικῶν ἀμφίων ἴδε Α. Παπᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. Τοῦ Ἀύτοῦ, Studien zur Geschichte der Messgewänder im byzantinischen Ritus (MBM 3), München 1965, 60-66.

- EA : Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, Κων/πολις I (1880) — 43 (1923).
- EEBΣ : Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι I (1924) —.
- ENMM : Οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης.
- ΕΠΔ : Ἐναΐσμιμος ἐπὶ πτυχίῳ διατριβῆ, Χάλκη (1868-1972).
- ΕΦ : Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, Ἀλεξάνδρεια I (1908) — 51 (1922).
Ἄντις Ἀμπέμπα 51 (1952/1969).
- Ἐφ. : Ὁ Ἐφημέριος, Ἀθῆναι I (1952) —.
- Θ : Θεολογία, Ἀθῆναι I (1923) —.
- ΘHE : Ὁρησκειτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, 12 τ., Ἀθῆναι 1962-1968.
- IRAİK : Izvestija Russkogo Archeologiceskogo Instituta v. Konstantinopole, I (1885).
- MB : Mitropolia Banatului, Timisoara I (1950) —.
- MBM : Miscellanea Byzantina Monacensia, München I (1965) —.
- MEE : Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεία, 24 τ., Ἀθῆναι 1927-1934.
- MMS : Mitropolia Moldovei si Sucevei, Iasi I (1924) —.
- MO : Mitropolia Olteniei, Craiova I (1948) —.
- Π : Ὁ Ποιμὴν, Μυτιλήνη I (1933) —.
- PG : Migne J. P., Patrologia cursus completus. Series graeca, Paris 1857 κ.έ.
- Γ. Α. Πάλλη — Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα: Πάλλη Γ. Α. — Ποτλῆ Μ., Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, 6 τ., Ἀθήνησιν 1852-1859.
- RbK : Reallexikon zur byzantinischen Kunst, Stuttgart I (1966).
- RU : Orient et Byzance, Études d' art médiéval publiées sous la direction de G. Millet. IV. L' art byzantin chez les Slaves. Les Balkans. Recueil Th. Uspenskij, 2 vols., Paris 1930.
- S : Starinar, Beograd I (1884).
- SATR : Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S., Bucuresti 1958.
- SCIA : Academia R. P. R. Institutul de Istoria Artei: Studii si Cercetari de Istoria Artei.
- ST : Studii Teologice, Bucuresti I (1948).
- XAE : Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.
- ἀνάτ. : ἀνάτυπον.
- ἀ. ἔ. : ἀνευ ἔτους.
- ἀνέκδ. χειρ. : ἀνέκδοτον χειρόγραφον.
- ἀρ. : ἀριθμὸς.
- βιβλιοκρ. : βιβλιοκρισία.
- γαλλ. : γαλλιστί.
- ἐκδ. : ἐκδοσις.

κ. έ.	: καὶ ἐξῆς.
παρ.	: παράρτημα.
περ.	: περίοδος.
πρβλ.	: παράβαλε.
ρουμ.	: ρουμανιστί.
ρωσσ.	: ρωσιστί.
τεϋχ.	: τεϋχος.
τ. vol. vols.,	: τόμος, τόμοι.
φ.	: φύλλον.

I — ΠΗΓΑΙ :

α. Ἑλληνικά.

- , Συγγραφὴ χρονολογίου τοῦ κατὰ Λέοντος υἱοῦ Βάρδα τοῦ Ἀρμενίου περιέχουσα, PG 108, 1009-1038.
- , Τυπικὸν καὶ τὰ Ἀπόρρητα (Ἀνδρέου Κουνάδου), Βενετία 1545.
- Ἄγαπίου - Νικοδήμου, Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἦντοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες... ἐρμηνευόμενοι παρὰ Ἀγαπίου ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου μοναχοῦ, Ζακυνθος³ 1864.
- Ἀναγνώστου Θεοδώρου, Ἐκλογαὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, PG 86¹, 165-228.
- Ἀνδιδῶν Θεοδώρου, Προθεωρία κεφαλαιώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων, PG 140, 417-468.
- Βιβλιοθηκάριου Ἀναστασίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, PG 108, 1187-1428.
- Βλάσταρη Ματθαίου, Σύνταγμα κατὰ σοιχεῖον, Γ. Α. Πάλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα 6 (1859).
- Γεμιστοῦ Δημητρίου, De Ordinationibus. ἔκδ. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Διάταξις τῆς τοῦ Πατριάρχου λειτουργίας.
- Γραμματικοῦ Λέοντος, Χρονολογία, Βόννη 1842, ἔκδ. I. Bekker.
- Γρηγοροῦ Νικηφόρου, Βυζαντινὴ ἱστορία, Βόννη 1829, ἔκδ. L. Schopeni.
- Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου, Ἐπιτολὴ πρὸς τὸν βασιλέα Θεόφιλον περὶ τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκότων, PG 95, 345-386.
- Δούκα, Βυζαντινὴ Ἱστορία, Βόννη 1834, ἔκδ. I. Bekker.
- Ἐλενουπόλεως Παλλαδίου, Ἡ πρὸς Λαῦτον ἱστορία, PG 34, 995-1260.
- Ζωναροῦ Ἰωάννου, Κανὼν Ζ'. αἷς ἐν Νικαίᾳ καὶ Β'. Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Γ. Α. Πάλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα. 2 (1852) 580-582.

- Θεοφάνους, Χρονογραφία, Λειψία 1883-1885, ἔκδ. C. de Boor.
- Θεοφάνους Συνεχιστοῦ, Χρονογραφία, Βόννη 1838, ἔκδ. I. Bekker.
- Θεσσαλονίκης Συμεών, Περὶ τοῦ ἁγίου ναοῦ καὶ τῆς τούτου καθιερώσεως, PG 155, 305-362.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἑρμηνεία περὶ τοῦ θείου ναοῦ, PG 155, 697-749.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἀποκρίσεις πρὸς τινὰς ἐρωτήσεις ἀρχιερέως ἠρωτηκόςτος αὐτόν, PG 155, 829-952.
- Ἱεροσολύμων Φ'. — Σωφρονίου, Λόγος περιέχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἅπασαν ἱστορίαν καὶ λεπτομερῆ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ τελουμένων, PG 87³, 3981-4002. N. F. Krasnosel'cev, Letopis 2 (1894) 199-213.
- Καβάσιλα Νικολάου, Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, PG 150, 367-492.
- Καλλίστου Νικηφόρου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, PG 146³, 9-1274.
- Κίτρου Ἰωάννου, Ἀποκρίσεις πρὸς Κωνσταντῖνον ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου τὸν Καβάσιλαν, Γ. Α. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα 5 (1855) 403-420.
- Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, Λόγος χρυσόβουλλος, Γ. Α. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα 5 (1855) 281-284.
- Κύρου Θεοδωρήτου, Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγοι πέντε, PG 82, 881-1280.
- Κων/πόλεως Φ'.—Γερμανοῦ, Ἱστορία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ θεωρία, PG 98, 383-453. N. F. Krasnosel'cev, O drevnich liturgiceskich tolkovanijach, Letopis istorikofilologicescago obscestva pri imperatorskom novorassijskom Universitete IV, Vizantijskoe otdelenie II (1894) 237-255. N. Borgia, il commentario liturgico di S. Germano et la Versione Latina di Anastasio Bibliotecario, Roma e l' Oriente 2 (1911) 144-156, 219-228, 286-296, 346-354 καὶ ἀνάτ. Studi Liturgici τεῦχ. I, Grottaferrata 1912.
- Κων/πόλεως Μανουήλ, Λύσεις ἐρωτήσεων τινῶν, Γ. Α. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα 5 (1855) 114-120.
- Κων/πόλεως Νείλου, Περὶ τοῦ ἀντιμηνσίου, ὅπερ ἐποίησεν ὁ κύρ Νεῖλος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐκ Χαρσιανίτου ὁ Κεραμεύς, Γ. Α. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα 5 (1855) 141-142.
- Κων/πόλεως Νικηφόρου, Ἱστορία σύντομος, PG 100, 875-994.
- Κων/πόλεως Φωτίου, Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη, Παρίσιοι 1859, ἔκδ. R. Henry.
- Λάμπρου Σ., ἔκδ., Ὁ Μαρκιανὸς κῶδιξ 524, Νέος Ἑλληνομνήμων 8 (1911), 34 κ. ἑ.
- Ναζιανζηνοῦ Γρηγορίου, Ἑπὶ ἱστορικά. Τομὴ Α'. περὶ ἑαυτοῦ, PG 37, 969-1452.

- Πασχάλιον Χρονικόν, Βόννη 1832, ἔκδ. L. Dindorfius.
- Παχυμέρη Γεωργίου, Μιχαήλ Παλαιολόγος, Βόννη 1835, ἔκδ. I. Bekker.
- Πηλουσιώτου Ἰσιδώρου, Ἐπιστολῶν βιβλία πέντε, PG 78, 177-1646.
- Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου, De cerimoniis aulae byzantinae, Βόννη 1829/1830, ἔκδ. J. Reiske.
- Ράλλη Γ. Α. — Ποτλῆ Μ., Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, 6 τ., Ἀθήνησιν 1852-1859.
- Σκυθοπόλεως Κυρίλλου, Βίος Κυριακοῦ, ἔκδ. E. Schwartz, Texte und Untersuchungen, 49, 2 (1939) 226,6 κ.έ.
- Στουδίτου Θεοδώρου, Ἐρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων, PG 99, 1687-1690.
- Σωζομενοῦ Ἐρμείου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, PG 67, 843-1630.
- Τρεμπέλα Π. Ν., Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας, Ἀθῆναι 1935.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Μικρὸν Εὐχολόγιον, 2 τ., Ἀθῆναι 1955.
- Χρυσοστόμου Ἰωάννου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, PG 58, 471-794.

β. Ξένα.

- , Anonymi Narratio de aedificatione templi S. Sophiae, Scriptores originum Constantinopolitanarum, Leipzig, ἔκδ. Th. Preger.
- Agnellus A., Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis 66 (MG SS rer. Lang. 324, 28 κ.έ.).
- Bonnet M., Acta S. Philippi et acta S. Thomae, Leipzig 1903.
- Brightman F. E., Liturgies Eastern and Western, Oxford 1896.
- De Clary R., La prise de Constantinople, Chroniques Gréco-Romaines, Berlin 1873, ἔκδ. K. Hopf.
- Combefis F., Graecolatinorum patrum bibliothecae novum auctarium, II Historia Haeresis Monothelitarum, Paris 1648.
- Cotelier J. B., Ecclesiae Graecae Monumenta III, Paris 1686.
- Delehaye H., Deux Typica Byzantins, Brüssel 1920.
- Dmitrievskij A., Opisanie liturgiceskich rukopisej I. Τυπικά, Kiew 1895, II. Εὐχολόγια, Kiew 1901, III. Τυπικά, 2, Petrograd 1917.
- Goar J., Εὐχολόγιον sive Rituale Graecorum, Graz 1960.
- Guillou A., Les actes grecs de S. Maria di Messina (Istituto

- Siciliano di studi bizantini e neoellenici. Testi e Monumenti, pubbl. da B. Lavagnini..., Testi 8), Palermo 1963.
- L a m y T. J., S. Ephraemi Syri Hymni et Sermones III, Mecheln 1889.
- M a n s i J. D., Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, Florenzia 1759 κ.έ.
- M a t é o s J., Le Typicon de la Grande Église II (OCA 165, 166), 2 vols., Roma 1962, 1963.
- M i k l o s i c h F. — M ü l l e r I., Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, 6 vols., Vindobonae 1860-1890.
- P e t i t L., Typicon de Grégoire Pacourianos pour le monastère de Pétritzos (Backovo) en Bulgarie, Vizantijskij Vremennik II Supl. I (1904) 24 κ.έ.
- S y r o p u l o s S., Historia vera unionis non verae, den Haag 1660, έκδ. R. Creyghton.
- F r i e d l ä n d e r P., Johannes von Gaza und Paulus Silentarius. Kunstbeschreibungen justinianischer Zeit, Leipzig 1912.

II. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ:

1. Περὶ τῶν λειτουργικῶν ἀμφίων γενικῶς:

α. Ἑλληνικά.

- Ἀθηνᾶγδρου, Παραμυθίας, Ὀλίγαι λέξεις περὶ ἀντιμνησίων, EA 37 (1918) 12-13.
- Ἀλιβιζάτου Ἀ., Ἀήρ-Ἐπιτάφιος, Ἄν. 47 (1934) 57-58.
- Βούλγαρι Ν., Ἱερὰ κατήχησις, Κων/πολις 1881.
- Γεδεῶν Μ. Ι., Κανονικαὶ διατάξεις, Κων/πολις 1888.
- Γοῦ Αὐτοῦ, Τύπος ἱερῶν ἀντιμνησίων, EA 37 (1917) 82-85, 96-98.
- Γεωργιάδου Β., Ἐπιτομὴ Λειτουργικῆς, ἐν Ἀθήναις 1875.
- Γριτσοπούλου Τ., Μητρόπολις καὶ μητροπολιτικαὶ Λακεδαιμονίας κατὰ τὴν Ἐνετοκρατίαν, Θ 20 (1949) 335-351.
- Θεοδώρου Ε.—Λουκάτου Δ. Σ., Ἀήρ, ΘΗΕ I (1962) 494-496.
- Θεοδώρου Ε.—Μεθοδίου, Κερκύρας,—Πανώτη Α., Ἀντιμνήσιον, ΘΗΕ 2 (1963) 870-873.
- Καλλινίκου Κ., Πρωτοπρ., Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Ἀθῆναι³ 1969.
- Κοντοστάνου Μ., Κερκύρας καὶ Παξῶν, Τελετουργικὴ τῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἀγίας ἐκκλησίας, Κέρκυρα 1958.

- Κώττα Β., Ὑπόμνημα περὶ τῆς εἰκονογραφήσεως τοῦ ἐπιταφίου, Πρακτικά Χ.Α.Ε. περ. Γ, 3 (1934-1936) ξε'-ξζ'.
- Λαυριώτου Α., Περὶ τοῦ λευκοῦ καὶ πορφυροῦ χρώματος, ΕΑ 13 (1894) 124-126.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Λειτουργικά καὶ διάφορα ἱστορικά ἐξ ἐγγράφων τῆς ἐν Ἄθω Ἱερᾶς Μονῆς Μ. Λαύρας, ΕΑ 13 (1894) 170-172.
- Μενεβίσογλου Π., Ἀρχιμ., Τὸ Ἅγιον Μύρον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰδίᾳ κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν νεωτέρων χρόνων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Ἀνάλεκτα Βλατάδων 14), Θεσσαλονίκη 1972.
- Μεσολωρᾶ Ι., Ἐγχειρίδιον Λειτουργικῆς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1895, 1931⁴.
- Μωραΐτου Δ. Ν., Ἀμφίθυρα, ΘΗΕ 2 (1963) 432-433.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Βῆλον, ΘΗΕ 3 (1963) 837-839.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐνδυτή, ΘΗΕ 5 (1964) 688.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐπιτάφιος, ΘΗΕ 5 (1964) 792-794.
- Νοταρᾶ Χ., Συνταγματικὸν περὶ τῶν ὀφικίων κληρικᾶτων καὶ ἀρχοντικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, Ταργκόβιστα 1715.
- Πάλλα Δ. Ι., Μελετήματα ἀρχαιολογικᾶ-λειτουργικᾶ. Τὸ ὄραριον τοῦ διακόνου, ΕΕΒΣ 24 (1954) 158-193.
- Παπᾶ Α., Διακ., (Ἐλενουπόλεως), Σημειώσεις Λειτουργικῆς, Χάλκη 1969-1970 (Κείμενον πολυγραφημένον).
- Παπαδοπούλου Φ., Λειτουργικὴ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1895.
- Παπαευαγγέλου Π. Σ., Λάβαρον, ΘΗΕ 8 (1960) 54-55.
- Πελεκανίδου Σ., Ἁγία Τράπεζα, ἀντιμήνσιον καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν λειτουργικὰ σκεύη, ΕΠΔ, Χάλκη 1931.
- Ρόκα Θ., Διακ., Τὸ ἀντιμήνσιον, ΕΠΔ, Χάλκη 1964.
- Ρομπότη Π., Λειτουργικὴ, Ἀθῆναι 1869.
- Σωτηρίου Γ. Α., Τὰ λειτουργικὰ ἄμφια τῆς ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, Θ 20 (19-49) 603-614.
- Τρεμπέλα Π., Ἐνδυτή, ΜΕΕ 11 (1929) 156.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Σπάργανα, ΜΕΕ 22 (1933) 198.
- Φουντούλη Ι. Μ., Δισκοκάλυμμα, ΘΗΕ 5 (1964) 113-114.
- Φ(ουντούλη Ι. Μ.), ΑΛΚΑ 24. Ποίου χρώματος ἄμφια πρέπει νὰ φέρη ὁ ἱερεὺς καὶ μὲ τί χρώματος καλύμματα θὰ ἔχουν ἐπιστρωθῆ ἡ ἅγια πρόθεσις καὶ ἡ ἅγια τράπεζα κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτὰς τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν

- κηδείας ἢ μνημοσύνου; 'Εφ. 15 (1966) 101-104. ΑΛΑ, 52-55.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ΑΛΚΑ 28. Διατί τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ πρέπει νὰ τοποθετῆται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τοῦ κουβουκλίου μὲ τὸ κεφάλι πρὸς βορρᾶν καὶ οὐχὶ πρὸς ἀνατολάς, ὅπως συνηθίζεται ὑπὸ τινῶν ἱερέων; 'Εφ. 15 (1966) 299-300. ΑΛΑ, 62-63.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ΑΛΚΑ 206. Διατί ὁ ἐπιτάφιος μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ τὴν λιτανεύσιν του κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἀποτίθεται ἐπὶ τῆς ἀγίας τριπέζης καὶ παραμένει ἠπλωμένος ἐπ' αὐτῆς μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα, τῆς Τετάρτης πρὸ τῆς Ἀναλήψεως; Δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ τίθεται εἰς τὴν θέσιν του, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἀνέστη; 'Εφ. 19 (1970) 750-753.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ΑΛΚΑ 226. Κατὰ τὴν λιτανεία τοῦ ἐπιταφίου στὸν ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅταν εἶναι μόνος ὁ ἱερεὺς, τί πρέπει νὰ κρατῆ, τὸ Εὐαγγέλιο ἢ τὸν ἐπιτάφιο, ἢ καὶ τὰ δύο συγχρόνως; Τὸ ἴδιο καὶ κατὰ τὰ ἀπόστιχα τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῆς. Καὶ τοῦτο γιατί παρατήρησα ἱερεῖς νὰ κρατοῦν μόνον τὸν ἐπιτάφιο, νὰ θέτουν δὲ τὸ Εὐαγγέλιο ἀργότερα στὸ κουβούκλιο καὶ κατὰ τὴν λιτανεία τὸ βράδου νὰ τὸ ἀφήνουν στὴν ἀγία τράπεζα, 'Εφ. 20 (1971) 674-677.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ΑΛΚΑ 266. Μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων πρέπει νὰ κλείεται ἡ ὥραία πύλη καὶ νὰ ἀνοίγεται εἰς τὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...» ἢ ὄχι; 'Εφ. 22 (1973) 459-460.

β. Ξένοι.

- Apostol M., Pr., Epitaful Liturgic si intrebuintarea lui in cultul Ortodox, Glasul Bisericii 20 (1961) 112-126.
- Bock F., Geschichte der liturgischen Gewänder des Mittelalters, 3 vols., Bonn 1859-1871.
- Braun J., Handbuch der Paramentik, Freiburg i. B. 1912.
- Idem, Der christliche Altar, 2 vols., München 1924.
- Ducange Ch., Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis, 2 vols., Lyon 1688.
- Coiazzi A., La sindone nella liturgia bizantina, Salesianum 14 (1952) 394-398.
- Cottas V., Contribution à l'étude de quelques tissus liturgiques, Studi Bizantini e Neellenici 6 (1940) 87-102.
- Ébersolt J., Les arts somptuaires de Byzance, Paris 1923.
- Ferrari G., Εὐλητὸν ἀντιμῆσιον presso i Bizantini, Bolletino della Badia Greca di Grottaferrata 10 (1956) 105-111.

- Frolov A., La «Podea» un tissu décoratif de l' église byzantine, B 13 (1938) 461-504.
- Gosev I., Antiminsut. Liturgicesko i curkovno-archaeologicesko Izsledovane, Sofia 1925.
- Lübeck K., Die liturgischen Geräte der Griechen, Theologie und Glaube 5 (1913) 441-454.
- Idem, Das Antimension der Griechen, Der Katholik 96 (1916) 396-415.
- De Meester P., Grecques (Liturgies), DACL 6² (1925) 1591-1662.
- Meurer M., Altarschmuck. Ein Beitrag zur Paramentik in der evangelischen Kirche, Leipzig 1867.
- Millet G., L' épitaphios. L' image, Comptes Rendues de l' Académie des Inscriptions et Belles Lettres (1942) 408-419.
- Nikolskij K., Περὶ ἀντιμηνσίων τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (ρωσ.), 1872.
- Pallas D. I., Die Passion und Bestattung Christi in Byzanz. Der Ritus-das Bild, MBM 2, München 1965.
- Papas T., (Ἐλενουπόλεως), Studien zur Geschichte der Messgewänder im byzantinischen Ritus, MBM 3, München 1965.
- Idem, Liturgische Gewänder, RbK (ὄπὸ ἐκδ.).
- Pargoire J., L' Église byzantine de 527 à 847, Paris 1905.
- Petit L., Le monastère de Notre Dame de Pitié en Macedoine, IRAIK 6 (1900) 1-153.
- Pétridès S., L' Antimension. Échos d' Orient 3 (1899-1900) 193-202.
- Idem, Antimension, DACL I² (1907) 2319-2326.
- Idem, Antimension, Dictionnaire de Théologie Catholique I² (1909) 1389-1391.
- Salaville S., Liturgies Orientales, Paris 1932.
- Idem, Antimension, Catholicisme I, 643-644.
- Schneider C., Studien zum Ursprung liturgischer Einzelheiten östlicher Liturgien, I. Καταπέτασμα, Kyrios I (1936) 57-73.
- Schubert F., Liturgik, Leipzig³ 1934.
- Schulz H.—J., Die byzantinische Liturgie (Sophia. Quellen Östlicher Theologie 5), Freiburg i. B. 1964.
- Speck P., Die ENΔΥΤΗ. Literarische Quellen zur Bekleidung des Altars in der byzantinischen Kirche, Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft 15 (1966) 323-375.
- Thalhofer V., Handbuch der Katholischen Liturgik, Freiburg 1883, 1912².

- Treitinger O., Die oströmische Kaiser-und Reichsidee, Darmstadt² 1956.
- Troickij V., Istorija plascanicy, Bogoslovskij Vestnik, (1912) 362-393, 505-530. Πρβλ. Βιβλιοκρ. ὑπὸ Γ. Παπαμιχαήλ, ΕΦ 9 (1912) 501-503.
- Tuta N. M., Diak., Sf. Antimis. Studiu istoric, liturgic si simbolic, Bucarest 1943.
- Wessel K., Altarbekleidung, RbK I (1963) 120-124.

2. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν λειτουργικῶν ἀμφίων εἰδικώτερον:

α. Ἑλληνικά.

- , Ἐγκαίνια Μουσείου, Π 38 (1973) 175. Πρβλ. Ἄν. περ. 3, φ. 218 (1973) 10. Ἐκκλησία 50 (1973) 501.
- , Ἐνάτη ἔκθεσις ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως. Ὑπηρεσία ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναστηλώσεως. Ἡ Βυζαντινὴ τέχνη, τέχνη εὐρωπαϊκὴ. Ζάππειον Μέγαρον, Ἀθήναι 1964.
- , Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὴ ζωὴ της, 1973.
- , Ἱερὰ κειμήλια ναῶν καὶ μονῶν τῶν ἀνταλλαξιμῶν, Ἀθήναι 1930.
- , Ἱερὰ μονὴ Βαρλαάμ Μετεώρων. Ὁδηγὸς σκευοφυλακίου, Μονὴ Βαρλαάμ ἄ. ἔ.
- , Κατάλογος ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων τῆς Ἱ. Ἐκκλησίας Ἀγ. Γεωργίου Τσεγκέλκιοι (Χρυσοκεράμου), ἄ. ἔ. (τρεῖς ἀνέκδ. χειρόγρ. κατάλογοι).
- , Κατάλογος τῶν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου Καλαμησίων εὐρισκομένων ἱερῶν ἀντικειμένων (ἀνέκδ. χειρ.).
- , Κατάλογος τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων ἢτοι ἱερῶν Εὐαγγελίων, Ἀγίων Ποτηρίων, ἀμφίων, ἁγίων εἰκόνων καὶ λοιπῶν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Πασᾶ Βαζέ, ἄ. ἔ. (δύο ἀνέκδ. χειρ. κατάλογοι, ὧν ὁ εἰς τοῦ 1966).
- , Κειμήλια ἀμυθῆτου ἀξίας καὶ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν μονὴν Λειμῶνος Λέσβου, Νέα τῆς Ζυρίχης ἀρ. 27, 3 (1973) 2.
- , Κῶδιξ τοῦ ἐν Χαλκηδόνι ἱεροῦ ναοῦ, τοῦ Ἀγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ἀρξάμενος γράφεσθαι ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐκλεγεῖσης τὴν 25ην Ἰουνίου 1961 καὶ ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Θεοφάνους Σ. Θεοφανείδου, Θωμᾶ Βέρρου, Νικολάου Κ. Χατζοπούλου, Ἰωάννου Π. Τζάννου καὶ Ἀλεξάνδρου Γ.

- Ἰωανταρίδου, καὶ τῶν ἐπιλαχόντων Ἰωάννου Γ. Κωνσταντινίδου, Γεωργίου Η. Μαρούτση καὶ Πέτρου Ι. Ρέτζιου, περιέχων τὰ κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ, ποιμενομένην χάριτι θεῆα ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κυρίου κυρίου Θωμᾶ. Συνεχίζεται δὲ ὑπὸ τῆς ἐκλογείσης τὴν 3ην Νοεμβρίου 1963 Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Κων. Προδρόμου Πουσκιούλογλου, Ἀνανίου Δανηλίδου, Χρήστου Κέντρου, Γεωργίου Μαρούτση καὶ Φωτίου Φωτιάδου (ἀνέκδ. χειρ. κώδιξ.).
- , Πατριαρχικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον, ΕΑ 21 (1901) 495.
- Α. Πατριαρχικὸν Σκευοφυλάκιον. Κατάστιχον τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ λοιπῶν ἀφιερωμάτων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ΕΑ 20 (1900) 244-245.
- Ἀθηνάγορου, Πάργας καὶ Παραμυθίας, Καταγραφή τῶν ἱερῶν Σκευῶν καὶ Ἀμφίων τῆς κατὰ Χάλκην εὐαγεστάτης Μονῆς τῆς Θεοτόκου, (ἀνέκδ.).
- Ἀσκητοῦ Γ. Α., Ἡ ἐν Σύμῃ ἱερὰ σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ μονὴ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιάτου, Ρόδος 1961.
- Ἀτέση Β., Ταλαντίου, Ἡ ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ Σκύρου, Θ 20 (1949) 204-219.
- Βασιλείου Π. Ι., Τατάρνας, Μονή, ΘΗΕ 11 (1967) 688-693.
- Βέη Ν. Α., Σύνταγμα ἐπιγραφικῶν μνημείων Μετεώρων, Βυζαντις Ι (1909-1910) 5-56-626.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁ τρίτος κώδιξ τῆς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας, Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου 6 (1956) 3-58.
- Βέη—Χατζηδάκη Ε., Μουσεῖον Μπενάκη. Ἐκκλησιαστικὰ κεντήματα, Ἀθήναι 1953.
- Βενιέρη Μ. Χ., Ἡ ἐν Μυκόνῳ ἱερὰ μονὴ Τουρλιανή, Σῦρος 1907.
- Βολανάκη Ι. Η., Ὁδηγὸς τοῦ μουσείου τῆς ἱερᾶς μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης, Πεντέλη 1973.
- Γαβριήλ, Ἀρχιμ., Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὀρει ἱερὰ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου, Ἀθήναι 1959.
- Γεδεῶν Μ. Ι., Προικόννησος. Ἐκκλησιαστικὴ παροιμία, ναοὶ καὶ μοναί, μητροπολιταὶ καὶ ἐπίσκοποι, Κων/πολις 1895.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐορτολόγιον Κωνσταντινουπόλεως προσκυνητοῦ, ἐν Κων/πόλει 1904.
- Γεδεῶν Μ. Ι., Ἀναγραφὴ πλαιοτέρων ἱερῶν εἰκόνων ἀμφίων καὶ σκευῶν (Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως), ΕΑ 31 (1911) 92-93, 102-103, 108, 143.
- Γενναδίου, Θεσσαλονίκης, Ἡ ἱερὰ πατριαρχικὴ καὶ σταυρο-

- πηγιακὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1917.
- Γεωργιάδου Γ., Ὁ ἐν Γαλατῶν ἱερὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, Ἰσταμπούλ 1898.
- Γριτσοπούλου Τ. Α., Γεωργίου Ἁγίου, Μονή, ἐν Γκούρα, ΘΗΕ 4 (1964) 484.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Στεμνίτσα, ΘΗΕ 12 (1968) 959-967.
- Δελιαλῆ Ν. Π., Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Κοζάνης. Ἄμφια χρυσοκέντητα τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίου Νικολάου Κοζάνης. 16-19 αἰῶνος, Οἰκοδομὴ Ι (1958) 333-334.
- Διονυσίου, Τρίκκης καὶ Σταγῶν, Προσκυνητᾶριο μοναστηρίου Βαρλαάμ Μετεώρων, Ἀθῆναι 1961.
- Τοῦ Αὐτοῦ, «Ἁγιος Στέφανος» Μετέωρα, Ἀθῆναι 1962.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Βησσαρίωνος, Μονή, τοῦ Δουσίκου, ΘΗΕ 3 (1963) 855-857.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Τὰ Μετέωρα, Ἀθῆναι 1964.
- Δρανδάκη Ν. Β., Ἀποδεικτικὰ παρακαταθήκης ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων τοῦ 1841, Κρητικὰ Χρονικὰ 2 (1948) 203-212.
- Ἐκδίδεται δαπάνῃ τῆς Μονῆς καὶ ἐπιμελεία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, Συνοπτικὸν κτιτορικὸν τῆς Ἱερᾶς καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, Ἀθῆναι⁹ 1972.
- Ἐπιφανίου, Παροναξίας, Ἡ ἑκατονταφυλιανὴ τῆς Πάρου. Λεύκωμα Ὀδηγός, Ἀθῆναι 1970.
- Εὐαγγελάτου Χ. Γ., Ἁγία Λαύρα. Ἱστορία τῆς μονῆς, ἐν Ἀθήναις⁵ 1971.
- Εὐστρατιάδου Σ., πρ. Λεοντοπόλεως, Ἡ ἐν Φιλαδελφείᾳ μονὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κοτεινῆς, Ἑλληνικὰ 3 (1930) 317-339.
- Ζερεβοῦ Σ. Γ., Εἰκονογραφημένη ἡ Δωδεκάνησος καὶ ἡ Δ'. τῶν Ἑλλήνων Ἔθνοσυνέλευσις, ἐν Ἀθήναις 1930, Ι.
- Θεοχάρη Μ. Σ., Ἐκκλησιαστικὰ ἄμφια τῆς μονῆς Τατάρνης, Θ 27 (1956) 123-147.
- Τῆς Αὐτῆς, Ἀνέκδοτα ἄμφια τῆς μονῆς Φανερωμένης Σαλαμῖνος, Θ 27 (1956) 325-333.
- Τῆς Αὐτῆς, Ἀφιερωτικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ ἀμφίων τοῦ Ἁθῶ, Θ 28 (1957) 452-456.
- Τῆς Αὐτῆς, Ἡ ἐνδυτὴ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ΕΕΒΣ 29 (1959) 193-202.
- Τῆς Αὐτῆς, Ὑπογραφαὶ κεντητῶν ἐπὶ ἀμφίων τοῦ Ἁθῶ, ΕΕΒΣ 32 (1963) 496-503.
- Τῆς Αὐτῆς, Ἄμφια (Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία), ΘΗΕ 2 (1963) 420-427.

- Τ ἤ ς Α ὕ τ ἤ ς, Ἀρσένιος, ΘΗΕ 3 (1963) 246-247.
- Τ ἤ ς Α ὕ τ ἤ ς, Ἐκ τῶν μεταβυζαντινῶν ἐργαστηρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ κεντήτρια Εὐσεβία, ΕΕΒΣ 35 (1966-1967) 227-241.
- Τ ἤ ς Α ὕ τ ἤ ς, Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Παναγίου Τάφου, Θ 4 (1970) 690-704 καὶ ἀνάτ.
- Τ ἤ ς Α ὕ τ ἤ ς, Ἀντιμήνια ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ, Παναγυρικὸς τόμος ἐπὶ τῇ 1400ῇ ἀμφιετηρίδι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἐν Ἀθήναις 1971, ρλζ'-ρνβ' καὶ ἀνάτ. 1972.
- Ἰακώβου, Μυτιληνῆς, ENMM. 2ον) Κειμήλια ἱ. ναοῦ Παναγίας Ἀγιάσου, Π παρ. 29 (1964) 41-48.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀφάλωνος, Π παρ. 30 (1965) 47-52.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς Ἀσωμάτου, Π. παρ. 30 (1965) 53-56.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς Ἀγίου Δημητρίου εἰς τὴν Ἀγραν, Π παρ. 31 (1966) 9-16.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου εἰς τὰ Βασιλικά, Π παρ. 31 (1966) 17-21.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Βρίσας, Π παρ. 31 (1966) 31-34.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαρειᾶς, Π παρ. 31 (1966) 40-46.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Ἀγίας Εἰρήνης Ἐρεσοῦ, Π παρ. 32 (1967) 1-6.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου εἰς Ἐρεσσόν, Π. παρ. 32 (1967) 7-12.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου εἰς Ἐρεσσόν, Π παρ. 32 (1967) 13-18.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου εἰς Θερμὴν, Π. παρ. 32 (1967) 19-26.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM., Ὁ ἱερὸς ναὸς Ἀγίου Προκοπίου εἰς Ἰππείας, Π. παρ. 32 (1967) 35-40.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου εἰς Κεραμιά, Π. παρ. 33 (1968) 1-6.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Τιμίου Προδρόμου εἰς Λισβόριον, Π παρ. 33 (1968) 11-16.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Τροπαιοφόρου εἰς Λουτρά, Π παρ. 33 (1968) 17-24.
- Τοῦ Α ὕ τοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος εἰς Μεγαλοχώριον, Π παρ. 33 (1968) 33-42.

- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς Μεγαλοχώριον, Π παρ. 33 (1968) 43-54.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς Μεσαγγρόν, Π παρ. 33 (1968) 59-66.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς Παναγίας εἰς Μεσότοπον, Π παρ. 34 (1969) 1-14.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς Μιστεγνά, Π παρ. 34 (1969) 15-22.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Βασιλείου εἰς τὴν Μόριαν, Π παρ. 34 (1969) 29-34.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Μυτιλήνης, Π παρ. 34 (1969) 63-74.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Μυτιλήνης, Π παρ. 35 (1970) 1-6.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, Τὸ ταξίδιόν μου εἰς τὴν Ρουμανίαν, Π 35 (1970) 29-35.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Μυτιλήνης, Π παρ. 35 (1970) 21-26.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Λαγκάδας-Μυτιλήνης, Π παρ. 35 (1970) 31-36.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, Π παρ. 35 (1970) 41-56.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Θεράποντος, Π παρ. 35 (1970) 89-104.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Καλυβίτου, Π παρ. 36 (1971) 1-6.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Χρυσομαλλούσης, Π παρ. 36 (1971) 7-14, 15-24.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου Μυτιλήνης, Π παρ. 36 (1971) 25-34, 35-40.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Συμεῶν Μυτιλήνης, Π παρ. 37 (1972) 9-16.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Ἁγίου Δημητρίου Μυχοῦς, Π παρ. 37 (1972) 21-24.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Παναγίας Ἀγιάσου, Π παρ. 37 (1972) 47-52.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, Τὸ ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον Ἀγιάσου (Συμπλήρωμα ἱερῶν χειμηλίων), Π 37 (1972) 187-189.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, ENMM. Ὁ ἱερὸς ναὸς Ἁγίας Τριάδος Ἀγιάσου (Συμπληρωματικὰ στοιχεῖα), Π παρ. 37 (1972) 53-60.

- Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁ ἱερός ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου Δρότας, Π παρ. 37 (1972) 65-66.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁ Μητροπολιτικός οἶκος Μυτιλήνης. Ἀντιμνήσια-ἱερά σκεύη, Π παρ. 38 (1973) 23-24.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ENMM. Ὁ ἱ. ναός Ἀγ. Κων/νου καὶ Ἐλένης Πλωμαρίου, Π παρ. 38 (1973) 49-52.
- Τοῦ Αὐτοῦ, ENMM. Ὁ ἐνοριακός ναός τοῦ Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χιοπολίτου τοῦ ἐν Κυδωνίαις ἀθλήσαντος εἰς τὰς Νέας Κυδωνίας, Π παρ. 38 (1973) 55-58.
- Ἰεζεκιήλ, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, Αἱ ἱεραὶ μοναὶ τῆς Πίνδου, Θ 7 (1929) 24-28.
- Ἰερᾶς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου ἐν Παλαιῷ Καίτρω, Ἀναμνηστικὸν διπτυχον Ἰ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγ. Γεωργίου ἐν Παλαιῷ Καίτρω ἐπ' εὐκαιρία Π «Χρυσοῦ Ἰωβηλαίου» Ἀρχιερωσύνης Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Χριστοφύρου Β'. (1908-19-58), Ἀλεξάνδρεια 1958.
- Καλοκύρη Κ. Δ., Εἰσαγωγή εἰς τὴν Χριστιανικὴν καὶ Βυζαντινὴν Ἀρχαιολογίαν, Θεσσαλονίκη 1970.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ Θεοτόκος εἰς τὴν εἰκονογραφίαν ἀνατολῆς καὶ δύσεως, Θεσσαλονίκη 1972.
- Κανδηλάπη Γ. Θ., Ὁ κῶδιξ τοῦ ἐν Ἀργυροπόλει ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ΑΠ 24 (1961) 134-160.
- Καντώνη Α. Γ., Ἀμισός, ΘΗΕ 2 (1963) 359-361.
- Καρπαθίου Ε. Ι., Ἀρχιμ., Ἡ ἐν Ἄνδρω ἱερά μονὴ Παναχράντου, ἐν Ἀθήναις 1938.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Κῶ, Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κῶ (Δωδεκανήσου), Ἀθήναι 1962, τεύχ. 4.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐκκλησία Κῶ Δωδεκανήσου, Ἀθήναι 1970, I².
- Κλεομβρότου Ι. Γ., Ἐπιτραχήλια καὶ ἀντιμνήσια, Μυτιλήνη 1971.
- Κουρίλα Ε., (Κορυτσᾶς), Τὰ κειμήλια τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πρωτάτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Ὁρθοδοξία 24 (1949) 146-168, 227-245, 404-405.
- Κουτλουμουσιανοῦ Β., Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου, ἐν Κων/πόλει 1846.
- Κτενᾶ Χ., Ἀρχιμ., Τὰ κειμηλαρχεῖα τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἀθω ἱερᾶς βασιλικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Δοχειαρίου, ΕΕΒΣ 7 (1930) 104-132.
- Λαμπάκη Γ., Κατάλογος καὶ ἱστορία τοῦ Μουσείου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης μετ' εἰκόνων, ἐν Ἀθήναις 1906.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες τῆς ἀποκαλύψεως, ἐν Ἀθήναις 1909.

- Μελετοπούλου Ι. Α., 'Οδηγὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου, Ἀθήναι 1965.
- Μουσεῖον Μπενάκη, Σύντομος ὁδηγός, Ἀθήναι² 1962.
- Μπακαλάκη Γ., Ἱστορημένον ἐκ Θράκης ἀντιμῆνσιον, Θρακικά 8 (1937) 5-14.
- Οἰκονομίδου Δ. Η., Ἀργυρόπολις, ΑΠ 3 (1931) 145-194.
- Ὀρλάνδου Α. Κ., Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Πέτα, Ἡπειρωτικά Χρονικά 4 (1929) 107-111.
- Πάλλα Δ. Ι., Ἀνακοίνωσις 21 Ἰουνίου 1955 Χ.Α.Ε.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁ ἐπιτάφιος τῆς Παραμυθιάς, ΕΕΒΣ 27 (1957) 127-150.
- Παναγιώτου Α., Μοναχοῦ, Ἡ «Πλατυτέρα», Ἅγιον Ὄρος 1961.
- Παντελίδου Χ., Ἐύλινον ἀντιμῆνσιον, ΕΕΒΣ Ι (1924) 241-245.
- Πανώτη Α., Ἀμνὸς (Βυζαντινὴ τέχνη), ΘΗΕ 2 (1963) 382-383.
- Παπᾶ Α., Διακ., (Ἐλενουπόλεως), Εἷς νέος κατάλογος τοῦ σκευοφυλακίου τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, Ἀνάλεκτα 17/18 (1968/1969) 98-122.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Εἷς χειρόγραφος κατάλογος τοῦ σκευοφυλακίου τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, Πάνταϊνος 62 (1970) 253-260.
- Παπαδοπούλου Σ. Α., Πάτμος, Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἁ.ἁ.
- Παπαδοπούλου Ν. Π., Πρωθιερ., Δεφτέρη μονῆς Ἁγ. Θεοδώρων (Ἀροανίας), Ἀθήναι 1971.
- Παπαμιχαλοπούλου Κ. Ν., Ἡ μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ, Ἀθήναι 1932.
- Πασχάλη Δ. Π., Ἡ ἐν Ἄνδρῳ μονὴ τῆς Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου ἐπιτεκλημένη τῆς Παναγίας Παναχράντου, Θ 25 (1954) 116-123, 281-302.
- Πουλίτσα Π. Η., Ἐπιγραφαί, ἐνθυμήσεις καὶ σιγίλλια ἐξ Εὐρυτανίας, ΕΕΒΣ 3 (1926) 257-298.
- Σιδερίδου Ξ. Α., Ὁ ἐν Γενούῃ βυζαντινὸς πέπλος, ΕΕΒΣ 5 (1928) 376-378.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐγκώμιον Μανουῆλ Ὀλοβώλου εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαῆλ Η'. τὸν Παλαιολόγον, ΕΕΒΣ 3 (1926) 168-191.
- Σιμοπούλου Θ. Ν., Ἀρχιμ., Ἀνάλεκτα ἐκ κωδικῶν Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας, Ἀθήναι 1970.
- Σκιαδοπούλου Ι. Δ., Πρωτοπρ., Ἀπὸ τὰ πεπραγμένα μιᾶς ὀκταετίας, Ἀπολύτρωσις 7 τεῦχ. 72-76 (1973) 6-62.
- Σκουβαρᾶ Β., Μετέωρα, ΘΗΕ 8 (1966) 1075-1093.
- Σωτ(ηρίου) Γ. Α., Ἄθως. Τέχνη, Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ι (1927) 434-440.

- Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁδηγὸς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι² 1931, (γαλλ.) 1932.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Κύπρου, Ἀθῆναι 1935.
- Τοῦ Αὐτοῦ, Κειμήλια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν Ἀθήναις 1937.
- Σωφρονιάδου Ι., Διακ., Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Σκευοφυλακίῳ εὗρισκομένων ἀντικειμένων ἐν ἔτει 1972 (ἀνέκδ. κείμενον ἐν γραφομηχανῇ).
- Σωφρονίου, Μοναχοῦ Ἀγιοπαυλίτου, Θησαυροὶ Ἀγίου Ὁρους, Ἀθῆναι 1959.
- Τσιάκα Κ. Ε., Ἱστορία τῆς ἱερᾶς μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης Παγγαίου, Δράμα 1958.
- Χρυσοστόμου, Ἠγουμένου Κύκκου, Ἡ ἱερὰ βασιλικὴ καὶ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ Κύκκου, Κύπρος 1969.

β. Ξένα.

- , Instiintare: Catalog pentru obiectele de cult si produsele sectorului Ateliere din Institutul Biblic si de Misiune, BOR 69 (1951) 71-103. 70 (1952) 900-908.
- , Repertoriul monumentelor si obiectelor de arta din timpul lui Stefan cel Mare, Bucuresti 1958.
- , Riznica Pecke Patrijarsije, Pristina 1957.
- , Spomenica manastira Savine, Kotor 1930.
- Acela si, Vechile antimise din bisericile Arhiepiscopiei Timisoarei si Cavansebesului, MB 17 (1967) 263-289.
- Asclipiadis B., Greek Church Handicrafts, Athens 1973.
- Badea I., In legatura cu epitaful de la Manastirea Cozia (din 1396), MO 8 (1955) 202-204.
- Balasa D., Pr., Manastirea Sadova, MO 23 (1971) 849-871.
- Bals S.—Nicolescu C., Manastirea Moldovita, Bucuresti 1958.
- Idem, Manastirea Neamt, Bucuresti 1958.
- Baltrovic M., Srpske crkvene starine na budimpestanskoj zemaljskoj izlozbi, S 2 (1885) 110-111.
- Idem, Crkvene starine, S 5 (1888) 97.
- Barnea I., Cultura in cuprinsul mitropoliei Ungrovlahiei, BOR 77 (1959) 827-888.
- Beza M., Byzantine Art in Rumania, London 1940.
- Braniste E., Pr., Preocupari si studii de liturgica si de istoria artei bisericesci, ST 20 (1968) 424-453.

- Bratulescu V., Dvera de la biserica Sf. Sava din Iasi (secolul al XVIII), MMS 37 (1961) 699-700.
- Bréhier L., La sculpture et les arts mineurs byzantins, Paris 1936.
- Brockhaus H., Die Kunst in den Athosklöstern, Leipzig² 1891.
- Brun J., L'art religieux au Musée de Bucarest, Bucarest 1902.
- Cajkanovic S., Srpska pravoslavna crkva Svetih Arhangela u Sarajevu, Glasnik Zemaljskog muzeja I (1889) 4.
- Ceganeanu S., Obiecte bisericesti, BCMI 4 (1911).
- Croquison J., L'iconographie chrétienne à Rome d'après le «Liber Pontificalis», B 34 (1964) 535-606.
- Dalton O. M., Byzantine Art and Archaeology, New York² 1961.
- Dan D., Minastirea Sucevita, Bucuresti 1923.
- Diehl C., Le trésor de la bibliothèque de Patmos au commencement du XIIIe siècle, BZ I (1892) 513. κ.έ.
- Idem, Manuel d'art byzantin, 2 vols., Paris² 1925.
- Diehl C.—Le Tourneau M.—Saladin H., Les monuments Chrétiens de Salonique, Paris 1918.
- Dimitrijevic S., Documenti koji se ticu odnosa izmecu srpske crkve i rusije u XVI vecu. Ispisi iz Greceskich stateinich spis-kach, Glavioe archiva Ministarstva inostranich dela u Moskvi, Spomenik S.K.A. 39, 26.
- Dölger F., Die zwei byzantinischen «Fahnen» im Halberstädter Domschatz, Byzanz und die Europäische Staatenwelt, Ettal 1953, 116-127.
- Domentijan Zivoti sv. Save i sv. Simeuna, Beograd 1938.
- Ébersolt J., Orient et Occident, Paris² 1954.
- Egger G., Späte griechische Ikonen, Wien 1970.
- Filov B., Die albulgarische Kunst, Bern 1919.
- Focillon H.—Bals G., Exposition de l'art roumain ancien et moderne au Musée du jeu de Paume à Paris du 25 Mai au 1er Août 1925, Paris 1925.
- Grujic P., Chostanski ἀγιοι νereski θρηνος, S 5 (1928-1930) 12-19.
- Idem, Pakracka eparchija, Novi Sad 1931.
- Idem, Skopska mitropolija, Skoplje 1935.
- Jacopi G., Cimeli del ricamo delle pittura e della toreutica nel tesoro del monastero di Patmo, Clara Rhodos 6-7 (1932) 709-809.
- De Jerphanion G., Le Trésor de Putna et les peintures de Capadoce, RU I, 310-314.
- Johnstone P., The Byzantine tradition in church Embroidery, London 1967.

- J o r g a N., Stefan-cel-Mare si manastirea Neamtului, BCMI 3 (1910) 97-106.
- I d e m, L'art Roumain, Paris 1922.
- I d e m, Les arts mineurs en Roumanie, 2 vols., Bucarest 1934-1936.
- I d e m, Histoire des Roumaines, 4 vols., Bucarest 1937.
- K o n d a k o v N. P., Pamjatniki christianskago iskusstva na Afone, St. Petesburg 1902.
- I d e m, Makedonija archeologiceskoe putesestve, St. Petesburg 1909.
- K o z a k E., Die Inschriften aus der Bukovina, Wien 1903.
- K r a s i c V., Manastir Pakra, Strazilovo 1896.
- D e L a b o r d e L., Les Ducs de Bourgogne II, Paris 1851.
- L a s c a r i s M., A propos d'un épitaphios du monastère de Poutna, Revue de Sud-est européen 2 (1925) 358-360.
- L a u r e n t V., L'épitaphios des princesses serbes au trésor de Putna, Bulletin de la section historique de l'Academie Roumaine 24 (1944) 21-24.
- I d e m, Le sébastocrator Constantin Ange et le péplum du musée de Saint Marc à Venise, Revue des Études Byzantines 18 (1960) 208-213.
- L a z a r e s c u E., Autour de la date des deux anciennes broderies roumaines (en roum.), SCIA 5 (1958) 169-173. Πρβλ. BZ 52 (1959) 491.
- L a z a r e v V. N., Istorija Russkogo Iskusstva, 3 vols., Moskva 1953-1955.
- D e L i n a s C., L'histoire du travail à l'exposition universelle, Paris 1867.
- M a r c u l e s c u O., Epitaful de la minastirea Negru-Voda din Cimpulung-Muscel, BOR 91 (1973) 433-436.
- M e l c h i s e d e c, Episc., O vizita la citeva manastiri si biserici antice din Bucovina, G. Tocilescu, Revista pentru istorie, arheologie si filologie I (1883) 245-301.
- M i k l o s i c h F., Monumenta serbica, spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii, Bec 1858.
- M i l j u k o v N. P., Christianskija drevnosti Zapadnoj Makedonii, IRAIK 4, I (1899).
- M i l l e t G., L'art Chrétien d'Orient du XIIe au milieu du XVIe siècle (A. Michel, Histoire de l'Art 3,2, 928-962), Paris 1908.
- I d e m, Recherches sur l'iconographie de l'Évangile, Paris 1916.
- I d e m, Broderies religieuses de style byzantin, Paris 1939, 1947.

- Millet G. — Pargoire J. — Petit J., Recueil des inscriptions chrétiennes de l'Athos, Paris 1904.
- Mircovic L., Srpska plastanica monachinje Jefimije u manastiru Putni, S 3,2 (1923) 109-120 καὶ ἀνάτ., Beograd 1925.
- Idem, Milesevska plastanica moldavskog vojvode Aleksandra i zene mu Roksande u manastiru Pakri, Prilozi za KJIF 7 (1927) 130-136.
- Idem, Starine Fruskogorskich manastira, Beograd 1931.
- Idem, Dve srpske plastanice iz XIV stoleca u manastiru Chilandaru, Glasnik Skopskog naucnog drustva II (1923) 113-120.
- Idem, Crkveni umetnicki vez, Godisnjak Muzeja Juzne Srbije I (1937) 133-147.
- Idem, Crkveni umetnicki vez, Beograd 1940.
- Molinier E., Inventaire de trésor de St. Pierre, Bibliothèque de l'École des Chartres 46 (1885) 18 κ.έ.
- Munoz A., L'art byzantin à l'Exposition de Grottaferrata, Rome 1906.
- Müntz E.- Frothingham A. L., Il tesoro della basilica di S. Pietro in Vaticano, dal XIII al XV secolo, con una scelta d'inventari inediti, Roma 1883.
- Musicescu M. A., Broderia din Moldova in veacurile XV-XVIII, SATR, 149-171.
- Idem, O broderie necunoscuta din vremea lui Neagoe Basarab, SCIA 5 (1958) 35-48. Πρβλ. BZ 52 (1959) 491.
- Nasturel P., Date noi asupra unor odvare de la manastirea Putna, Romanoslavica 3 (1958) 137-156.
- Idem, Opere de arta romaneasca aflate in colectiile straine: Epitaful de la Ioan Movila, Revista Muzielor 5 (1971) 425-429. Βιβλιοκρ. ὑπὸ V. Popovici, ST 24 (1972) 312.
- Niculescu C., Minastirea Slatina, Bucuresti 1966. Βιβλιοκρ. ὑπὸ F. Stanculescu, BOR 34 (1966) 414-416.
- Nikanor Ep., Beleska o srpsko-chriscanskim svetinjama i znamenitim svetim i starodrevnim stvarima koje se nalaze u Sv. Lavri-Studenici, S 7 (1890) 16-17.
- Odobescu A. I., Vozduch s visitym izobrazeniem polozenija spasitelja vogrob e, pozertvovan nyj 1601 g.v. russkij tichvenskij monastyr i majdennyj v bistrickom monastyr e v valachij, Drevnosti Trudy Moskovskogo Archeologiceskogo Obsestva 4 (1874) 1-36.
- Pacurariu M., Pr., Istoria Bisericii Ortodoxe Romane, Sibiu 1972.

- Pasini A., *Il tesoro di San Marco a Venezia*, Venezia 1887.
- Pentelescu N., Pr., *Un antimis sirbesc (din 1708) sfintit de episcopul de Radauti, Dositei Herescul in anul 1772 (pastrat la biserica Sfintul Dumitru din Suceava)*, MMS 43 (1967) 634-636.
- Petkovic V., *Starine, zapisi, natpisi, listine*, Beograd 1923.
- Petrovic V. — Kasanin M., *Srpska umetnost u Vojvodini*, Novi Sad 1927.
- Pokryskina P., *Pravoslavnaja cerkovnaja arhitektura XII-XVIII stol. v nynjesnem sersbskom Korolevstvie*, St. Petesburg 1906.
- Popescu - Vilcea G., *Din odoarele de arta de la Dragomirna*, BOR 85 (1967) 1241-1254.
- Radojic N., *Plastanica u manastiru Pakri*, Narodna starina 17 (1928) 193-197.
- Radojic S., *Umetnicki spomenici manastira Chilandara*, Zbornik padova Vizantoloskog instituta 3 (1955) 185.
- Rezus P., Pr., *Epitafele si lucrarile bisericesti de arta de la Manastirea Moldovita*, MMS 39 (1963) 502-512.
- Rice T., *T. Die Kunst Russlands*, Zürich 1965.
- Rock D., *South Kensington Museum. Textile Fabrics. A descriptive Catalogue of Church-Vestments, Dresses... and Tapestries*, London 1870.
- Rothemund H., *Das Münchner Ikonenmuseum*, München 1956.
- Ruvarac D., *Opis srpskich fruskogorskich manastira od 1753 godine*, Sremski Karlovci 1903.
- Ruzicic N., *Manastir presvete Bogorodice na Savini*, S 11 (1894) 100-128.
- Solovjev A., *Odabrani spomenici srpskog prava od XII do kraja XV veka*, Beograd 1926.
- Stefanescu I. D., *L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie*, (Orient et Byzance 2), Paris 1928.
- Idem, *Le voile de calice brodé du Monastère de Vatra Moldovitei*, RU II, 303-309.
- Idem, *L'art byzantin chez les Slaves*, Paris 1930.
- Idem, *Monuments d'art chrétien trouves en Roumanie*, B 6 (1931) 571-612.
- Idem, *Voiles d'iconostase, teintures de ciboire aërs, aërs ou voiles de Procession*, AUB I (1943) 97-110.
- Idem, *Autels, tissus et broderies liturgiques*, AUB 2 (1944) 103-133.
- Stefulescu A., *Manastirea Tismana*, Bucuresti 1903.

- Stojanovic D., Umetnicki vez u srbiji od XIV do XIX veka, Beograd 1960.
- Stojanovic I., Stari srpski zapisi i natpisi I, 6 vols., Beograd-Karlovci 1902-1926.
- Strika B., Fruskogorski manastiri, Zagreb 1927.
- Tafraoli O., Le trésor byzantin et roumain du monastère de Poutna, Paris 1925.
- Idem, Le monastère de Sucevita et son trésor, Mélanges Charles Diehl Paris 1930, II 207-229.
- Idem, Le trésor du monastère de Sucevita, Arta si Archeologie 4 (1931-1932) 1-18.
- Theochare M. S., Sur le Sébastocrator Constantin Comnène Ange et sur l'endyté du musée de Saint Marc à Venice, BZ 56 (1963) 273-283.
- Tocilescu G., Raporturi asupra citorva manastiri schituri si biserici, Analecta Academiei Romane 13 (1887) 63.
- Idem, Catalogul Muzeului national de antichitati, Bucuresti 1906.
- Le Tourneau M. — Millet G., Un chef-d'oeuvre de la broderie byzantine, Bulletin de Correspondence Hellénique 29 (1905) 259-268.
- Trenev D., Ikonostas Smolenskogo Sobora Moskovskogo Novodevicijago Monastyrja, 1902.
- Turdeanu E., Din vechile schimburi culturale dintre romini si iugoslavi, CL 3 (1939) 163-164.
- Idem, La broderie religieuse en Roumanie. Les épitaphioi moldaves au XVe et XVIe siècles, CL 9 (1940) 164-214.
- Udisteanu D., Archim., Un antimis din vremea mitropolitului Varlaam al Moldovei (pastrat la secu sfintit de Varlaam la 1647), BOR 75 (1957) 1035.
- Uvarov A. S., Sbornik melkich trudov, izdan...pod redaktorstvom vom P.S. Uvarovoj, 3 vols., Moskva 1910.
- Vasilic A., Riznica manastira Studenice, Beograd 1957.
- Vatasianu V., L'arte byzantina in Romania. I ricami liturgici, Roma 1945.
- Victoria and Albert Museum, Early Christian and Byzantine, Art, London 1949.
- Volbach W. F.—Lafontaine—Dosogne J., Byzanz und der Christliche Osten (Propyläen Kunstgeschichte 3), Berlin 1968.
- Wace A., An Epitaphios in London, Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, Ἀθήναι 1935, 232-235.